

הַסֵּפֶר הַחֲבִירִי הַזֶּה עֲלֵינוּ

סֵפֶר

זְהַר הַקְּדוּשָׁה

עִם בְּאוּר
הַקְּדוּשָׁה וְהַכְּבוֹד

עִיר וְקִיְיִם מִן שְׁמַחַת תּוֹרָה

בֵּית אֱלֹהֵינוּ מִן שְׁמַחַת תּוֹרָה

מֵאִמֵּר לְשִׂמְחַת תּוֹרָה

בְּהוֹצָאת יְשִׁיבַת "אֲבִיר יַעֲקֹב"
מוֹסְדוֹת "אוֹר מֵאִיר שְׂמַחַת" נִהְרִיחַ
עַל שֵׁם ב"ק אֲדָמוֹר רַבִּי מֵאִיר אֲבִיחַצִירָא זִע"א

מִדְּרוֹת קֶרֶן טָלָל בְּרַחֵם



סוד המתקת הדינים של הרי אררט

רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי יצחק הוו אזלי באורחא, פגעו באינון טורי קרדו, עד דהוו אזלי זקף עינוי רבי אלעזר, וחקמי אינון

הקדמה והקבוצה

הקדמה: לפנינו כמה מאמרים, אשר נאמרו על ידי החברים רבי אלעזר רבי יוסי ורבי יצחק, בעת שהלכו בדרך ודברו ביניהם בדברי תורה. לקמן יצטרפו אליהם עוד כמה חברים. במאמר זה יסופר, שהחברים פגעו בדרכם בהרי אררט המזוהרים בתורה בפרשת נח, ופתח רבי אלעזר לדרוש בסוד הרי אררט, שהם רומזים על הדינים שבימי ראש השנה, והמתקתם על ידי תפילות בני ישראל ביום זה ועל ידי כוונת תקיעת שופר. בדרך אגב משבח רבי אלעזר את התורה הקדושה, אשר כמה וכמה רמזים עליונים ונפלאים יש בכל תיבה הכתובה בתורה. עוד מוסיף רבי אלעזר ומזהיר את בני שחושיהו בעתו שהתורה הקדושה מתפרשת רק על פי פשט ואין בה רמזים וסודות עליונים^א.

רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי יצחק, הוו אזלי באורחא - היו הולכים בדרך, פגעו באינון טורי קרדו - נשא רבי אלעזר את עינוי, וחקמי אינון

מקורות וצינים

הלכן, מעשי האבות והאמהות וכו', אינם נזכרים כלל בפרשה זו, והווה ליה לקבוע מאמר זה בפרשיות שנאמרו בהם הסיפורים האלו. ותיזין וזה לשונו: אך הענין בדפרשה זו נאמרה מצות הדלקת המנורה שהוא בחינת תורה שבעל פה [ראה שם באריכות]. והוא האור תורה שיכנסו הדברי תורה למעמקי הלב שזה נקרא שנמתא גופא דאורייתא כמו שאמרנו, לזה קבע הוזהר הקדוש מאמר זה בפרשה זו, לומר שבכל הסיפורים אפילו יש גם כן אור תורה בחינת תורה שבעל פה שנכנס ללב. ע"כ.

ב. דרך אמת.

ג. כמו שתירגם אונקלוס בפסוק (בראשית ח ד) 'על הרי אררט' - 'על טורי קרדו'. דרך אמת והגהות מהרצ"א.

ד. דמשק אליעזר. וכן כתוב בוזהר הקדוש לקמן (רנח): 'וַיִּפְתַּח הַתִּיבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הַרְי אֲרָרְט', טורין דְּקָל לְוִשְׁן וְקִרְדִּין שְׁרָאן גְּנִינְיֵהוּ - הרים שכל קללות ויסורים שרויים בתוכם. ע"כ. ועיין בפרדס רימונים (שער כ"ג פה) 'להרמ"ק שכתב וזה לשונו: עוד נקרא המלכות 'הר' סתם מצד עצמותה כדפירשנו, והר ה' מצד עצמותה לבד בלי הצטרפות הרים זרים עמה. ונקרא 'הרים סביב לה', מצד ההרים, מהם טובים ומהם רעים. הטובים נקראים, 'בתולות אחריה רעותיה' כדפירשנו לעיל, 'וקראו הררי ציון'. והרעים יש קצתם נקראים 'הררי נשף' ו'הרי חשך', הפך 'הבקר אור', ו'הר שעיר' ו'הר עשו', כל אלו מצד הקליפה מצד שמאל. ובתיקוני זוהר חדש (קלא) וזה לשונו, 'ותנת התיבה' שריא בטורי לוטייא למעבד בהון דינא, דינון טורי קרדו, טורי חשוכין בגלותא אריין בגלותא וכו', יראה משם בפירוש, כי הקליפות נקראים הרי אררט, לשון קללה. עד כאן לשונו של הרמ"ק.

א. ראה בשל"ה הקדוש (בעשרה מאמרות - המאמר הראשון, אותיות יא, יב) שמעתיק את מאמר הוזהר שלנו, ומזהיר לאלו הכופרים בסודות התורה, וזה לשונו: ורוב העולם הרחיקו מחכמת הקבלה דרכיהם, ויש בזה כמות, אם להיות בעיניהם מאוסה, שלא יחפזו כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו, רצה לומר בדברים הגלויים והוא הפשט, ולא די לנו הצער הזה, אלא שכופרים בה ואומרים שאין בתורה אלא פשטה. ואם לחשבם כי מי ומי הוא אשר יבא אל שער המלך. ואם מפני פחדם משיגאה, לחשבם כי שגגתה עולה וזדון. ומי שהוא מכת הראשונה, אוי לו ולמזלו, נח לו שלא נברא. בא וראה בספר התקונים של הוזהר וזה לשונו, בראשית תמן יש, ודא איהו נהר יחרב ויבש, בההוא זמנא דאיהו יבש ואיהו יבשה צווחין בנין לתתא ביחודא ואמרין שמע ישראל וכו', ואין קול ואין עונה, הדא הוא דכתב (משל א כח), או יקראוני ולא אענה. והכי מאן דאסתלק קבלה והכמתא מאורייתא דבעל פה ומאורייתא דכתב, וגרים דלא יתדלו בהון, ואמרי דלא אית אלא פשט באורייתא ובתלמודא, בודאי כאלו אסתלק נביע מההוא נהר ומהוא גן, ווי ליה, טב ליה דלא אתברי בעלמא, ולא יוליף ההוא אורייתא דכתב ודבעל פה, דאתחשיב ליה כאלו אחזיר עלמא לתהו ובהו וגרים עניותא בעלמא ואורך גלותא, עד כאן לשונו. ואחר כך מביא את לשון הוזהר בפרשתינו, ומסיים השל"ה וזה לשונו: הנה מבואר העונש המגיע לאיש כזה.

במרי צדיק (פרשת בהעלותך אות י) כתב להקשות על מה שקבע בוזהר הקדוש מאמר זה בפרשת בהעלותך, וכן לקמן (קנב). האריך בענין זה, שיש לתמוה על זה, כי הלא כל הסיפורים שמביא הוזהר

ספר סוד המתקת הימים של הרי אררט הוֹתֵר

טוֹרֵי רְמָאֵי, וְהוּוּ חֲשׂוֹכֵן וְדַחְלָן בְּדַחֲלוֹ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאִינוּן חֲבֵרְיָא, אֵלֶּי אָבָא הֲכָא לָא הָוֵה דְחִילָנָא, אָבָל פִּינּוּן דְאָנָן תְּלָתָא, וּמְלֵי דְאוֹרֵייתָא בִּינָנָא, דִּינָא הֲכָא לָא אֲשַׁתְּכַח.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, כְּתִיב (בראשית ח ד) 'וַתֵּנַח הַמִּיבָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגו', עַל תְּרֵי אֲרָרְט' וְגו', כַּמָּה חֲבִיבִין מְלֵי דְאוֹרֵייתָא, דְבִכְלָ מְלָה וּמְלָה אֵית רְזִין עֲלָאִין, וְאוֹרֵייתָא כְּלָא עֲלָאָה אִיקְרִי.

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

בענין הרי אררט ששם היו עומדים, כְּתִיב - כתוב בתורה (בראשית ח ד) 'וַתֵּנַח הַמִּיבָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגו' בְּשָׁבְעָה עֶשֶׂר יוֹם לַחֲדָשׁ עַל הַרֵי אֲרָרְט' וְגו', ולקמן יפרש מקרא זה על פי סוד, וקודם פותח בשבח התורה, אשר כל תיבה הכתובה בה, מרמזת לדברים נשגבים, אף במקום שנראה שאין בו שום חידוש. ואומר כַּמָּה חֲבִיבִין מְלֵי דְאוֹרֵייתָא - כמה חביבים הם דברי התורה, דְבִכְלָ מְלָה וּמְלָה אֵית רְזִין עֲלָאִין - שבכל תיבה ותיבה יש בה סודות עליונים, וְאוֹרֵייתָא כְּלָא עֲלָאָה אִיקְרִי - והתורה כולה נקראת עליונה, דהיינו שאין בה דיבורים פשוטים אלא כל דבריה עליונים ויש בה סודות רמים.^א

טוֹרֵי רְמָאֵי - וראה את אלו ההרים הגבוהים, וְהוּוּ חֲשׂוֹכֵן וְדַחְלָן בְּדַחֲלוֹ - והם היו חשוכים ונוראים במורא ופחד,^ב אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאִינוּן חֲבֵרְיָא - אמר רבי אלעזר לחבריו, רבי יוסי ורבי יצחק, אֵלֶּי אָבָא הֲכָא לָא הָוֵה דְחִילָנָא - אילו היה רבי שמעון אבי כאן לא הייתי מפחד כלל, אָבָל פִּינּוּן דְאָנָן תְּלָתָא - אבל עם כל זה, כיוון שאנו שלשה חברים,^ג וּמְלֵי דְאוֹרֵייתָא בִּינָנָא - ויש בינינו דברי תורה,^ד דִּינָא הֲכָא לָא אֲשַׁתְּכַח - אין הדין מצוי כאן, ולכן אין לנו לירא ולפחד.^ה

כיון שאמר רבי אלעזר שהיותו ויש ביניהם דברי תורה לכן אין הדין מצוי, על כן פותח לדרוש בדברי תורה. ומתחיל לדרוש בענין הרי אררט.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר לְדְרוּשׁ בְּדַבְרֵי תוֹרָה

מְקוֹרוֹת וְצִיּוּנִים

א. בגמ' מובאר שהעוסק בתורה מויקין בדילין הימנו, ראה ברכות (ה), אמר רבי יצחק, כל הקורא קריאת שמע על מנתו מויקין בדילין הימנו, שנאמר (איוב ה ז) 'ובני רשף יגביהו עוף', ואין 'עוף' אלא תורה, שנאמר (משלי כג ה) 'התעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ, ואִינּוּ ואִין 'רשף' אלא מויקין, שנאמר (האינון לב כד) 'מוֹזִי רֶעֶב לַחֲוֹמֵי רֶשֶׁף וְקֹטֵב מִרְיָרִי'. ע"כ. וראה עוד בסוטה (כא). תורה מגנט ומצלא.

ה. רמ"ק.

ב. ראה עוד בזהר הק' לקמן (ח"ג רסה). אמר רבי שמעון, אלמלא הוו ידעי בני נשא מלין דאורייתא, לינדעון דהא לית שום מלה באורייתא או את באורייתא דלא אית בה רזין עלאין ויקרי. עוד ראה לעיל (ח"א קסג): דהא כל מילי דאורייתא, כלהו מלין עלאין ויקירין, וכל מלה ומלה כתיב בה (משלי ג טו) 'קרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה'. ראה גם לעיל (ח"ג עג). תא חזי, מלה קדמא דאורייתא דיהבין לינוק, אל"ף ב"ת, דא מלה דלא יכלין

ה. כתב הקריי אור, ודחלן בדחילו, ר"ל אינון הרים.

ו. הרמ"ק מביא כמה טעמים לזה: מפני ששלשתם רומזים אל ג' האבות, חסד גבורה תפארת, ובהיותם יחד אין שם דינים, כי הגבורה נחמכת לרחמים ע"י החסד והתפארת. טעם נוסף: כי שלשה נקראים רבים, והן אל כביר לא ימאס תפילת רבים. טעם שלישי: כי לכוחות הטומאה אין יכולת להזיק בשלושה אנשים. כמו שכתוב בגמרא (ברכות מג.) שאין השדים נראים כשיש ג' בני אדם יחד.

וראה עוד בגמ' (שם) 'לאחד נראה מוויק, לשנים נראה ואינו מוויק, לשלושה אינו נראה כל עיקר'. ובש"ת התעוררות תשובה (ח"ג סי' שטח) הקשה מדברי הגמ' בפסחים (קא): אביי הוה שקיל ואזיל רב פפא מימיניה ורב הונא בריה דרב יהושע משמאליה, חזייה לההוא קטב מרידי דקא אתי לאפיה וכו'. והלא היו שלשה וכיצד ראו וחששו שזוקן, וכתב לרתך דשאני קטב מרידי שיש בהם סכנה ביותר מוויק אפילו בשלושה. [ראה שם עוד מה שכתב בזה].

וּתְנִינֵן בְּתַלְסֵר מְכִילָן דְּאוּרִייתָא, כֹּר דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכָלֵל וְיִצְא
 מִן הַכָּלֵל לְלַמֵּד, לֹא לְלַמֵּד עַל עֲצֻמוֹ יִצְא אֲלָא לְלַמֵּד
 עַל הַכָּלֵל כְּלוּ יִצְא, דְּהָא אוּרִייתָא דְּאִיהִי בְּכָלֵלָא עֲלָאָה, אִף עַל
 גַּב דְּנִפְק מִנָּה חַד סְפוּר בְּעֲלָמָא, וְדָאי לָא אֲתִי לְאַחְזָאָה עַל
 הַהוּא סְפוּר, אֲלָא לְאַחְזָאָה מַלְיָן עֲלָאָן וְרִזִין עֲלָאָן.
 וְלֹא לְלַמֵּד עַל עֲצֻמוֹ יִצְא אֲלָא לְלַמֵּד עַל הַכָּלֵל כְּלוּ
 יִצְא, בְּגִין דְּהַהוּא סְפוּר דְּאוּרִייתָא, אוּ הַהוּא עוֹבְדָא,
 אִף עַל גַּב דְּהוּא נִפְקָא מְכָלֵלָא דְּאוּרִייתָא, לָאו לְאַחְזָאָה

הַכָּתֵר וְהַכְּבוֹד

התבאר כי גם כאשר יש בתורה סיפור שנראה פשוט, בוודאי יש בו סוד גדול. ועתה בא לבאר את דברי רבי ישמעאל כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא, שלא בא הסיפור רק ללמד על עצמו שהוא סוד, אלא אף כל הדינים וההלכות שבתורה, באמת יש בהם סודות וזוים עליונים.²

ואמר, שמשפירי התורה אנו למדים על כל התורה שיש בה סודות עליונים. וזה הפירוש 'כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל', הוא סיפור פשוט בתורה שיצא מכללות התורה אשר עיקרה הוא דינים והלכות, ובוודאי יש בו סודות עליונים, וְלֹא לְלַמֵּד עַל עֲצֻמוֹ יִצְא' - לא ללמד רק על עצמו יצא שיש בו סודות תורה, אֲלָא לְלַמֵּד עַל הַכָּלֵל כְּלוּ יִצְא', ובא ללמד שגם בכל כללות התורה יש בה נסודות וסודות עליונים, בְּגִין דְּהַהוּא סְפוּר דְּאוּרִייתָא, אוּ הַהוּא עוֹבְדָא - בגלל שאותו סיפור שבתורה או אותו מעשה, אִף עַל גַּב דְּהוּא נִפְקָא מְכָלֵלָא דְּאוּרִייתָא - אף על פי שהוא יצא מן כלל פסוקי התורה שהם דינים והלכות, ואילו בפסוק זה יש בו סיפור וסודות עליונים, עם כל זה לָאו לְאַחְזָאָה

רבי אלעזר מביא ראיה לכך שכל דבר שנכתב בתורה יש בו סודות ורמזים.

והיכן מצינו שבכל תיבה רמזים סודות, וּתְנִינֵן בְּתַלְסֵר מְכִילָן דְּאוּרִייתָא - ולמדנו בברייתא דרבי ישמעאל (ת"כ ריש פרשת ויקרא) בה מבוארים י"ג המדות שהתורה נדרשת בהם, כֹּר דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכָלֵל וְיִצְא מִן הַכָּלֵל לְלַמֵּד, לֹא לְלַמֵּד עַל עֲצֻמוֹ יִצְא אֲלָא לְלַמֵּד עַל הַכָּלֵל כְּלוּ יִצְא, וביאור הענין הוא, דְּהָא אוּרִייתָא דְּאִיהִי כְּלָלָא עֲלָאָה - שהנה התורה היא כלל עליון, כלומר שהיא מלאה דינים והלכות, אִף עַל גַּב דְּנִפְק מִנָּה חַד סְפוּר בְּעֲלָמָא - אפילו שיצא מן כלל התורה איזה פסוק שיש בו סיפור אחד סתם, וְדָאי לָא אֲתִי לְאַחְזָאָה עַל הַהוּא סְפוּר - בוודאי לא בא אותו הפסוק להראות רק על הסיפור הפשוט הזה, אֲלָא לְאַחְזָאָה מַלְיָן עֲלָאָן וְרִזִין עֲלָאָן - אלא להראות דברים עליונים וסודות עליונים, אלא שנחלבש סוד זה בגשמיות המעשה ההוא.³

מקורות וציטוטים

ותתאין, בראו דחכמתא. ושבילין סתימין, ונהרין עמיקין, ועשר אמירן, כלהו נפקין מההוא קוצא תתאה דתחות אלף. מכאן ולהלאה שארי לאתפשטא אלף בבית, ולית חושבן לחכמתא דהכא אתגליף וכו'. ע"כ.

י. מקדש מלך.

יא. רמ"ק ומקדש מלך.

יב. מקדש מלך.

בני עלמא לאדבקא בסוכלתנו, ולסלקא ליה ברעותא, וכל שכן למלא בפומיהון, ואפילו מלאכי עלאי, ועלאי דעלאי, לא יכלין לאדבקא, בגין דאינון סתימין דשמו קדישא. ואלף וארבע מאה והמש רבבן דעלמין, כלהו תליין בקוצא דאלף. ושבעין ותריין שמונה קדישין, גליפין באתווי רשימין, דקיימו בהו עלאי ותתאי, שמיא וארעא, וכורסייא יקרא דמלאכא, תליין מוסטרא חדא לסטרא חדא דפשיטותא דאלף, קיומא דעלמין כלהו, ומסוכין דעלמין

ספר סוד המתקת הדינים של הרי אררט הזתר

על גרמיה נפק בלבד, אלא לאחזאה על ההוא בללא עלאה דאורייתא בלא נפק.

בגזון האי דקתיב, (בראשית שם) 'ותנה התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט', ודאי האי קרא מבללא דאורייתא נפק, ואתי בספור דעלמא, מאי אכפת לן אי שרי ביהאי או ביהאי, דהא באתר חד לישרי, אלא ללמד על הכלל בלא יצא. וזכאין אינון ישראל דאתיהיב להו אורייתא עלאה דאורייתא דקשומ, ומאן דאמר דההוא ספורא דאורייתא לאחזאה על ההוא ספור בלבד קאתי, תיפח רוחיה,

הפטר והכבוד

או ביהאי - איזה ענין יש לנו לדעת אם נחה התיבה במקום זה או במקום אחר, דהא באתר חד לישרי - הרי בוודאי הוכרחה התיבה לנוח באיזה מקום אחד^{יג}, ולשם מה נכתב דבר זה בתורה, ומוכרחים לומר שיש בזה סודות נסתרים. ומבאר שסודות העליונים האלו לא ללמד רק על עצמם יצאו, אלא ללמד על הכלל בלא יצא שכשם שכאן יש סוד, כך הוא גם בכל חלקי התורה שיש בהם סודות עליונים^{יד}.

אחרי שהתבאר שכל דבר שבתורה גנוזים סודות עליונים, עתה בא רבי אלעזר להזהיר, שאל ידמה האדם בשום אופן, שיש בתורה פסוקים שבאים רק לספר סתם סיפור, כי בוודאי יש בכל פסוק סודות נעלמים.

וזכאין אינון ישראל דאתיהיב להו אורייתא עלאה דאורייתא דקשומ - ואשריהם ישראל שניתנה להם תורה עליונה, שהיא תורת אמת, ומאן דאמר דההוא ספורא דאורייתא לאחזאה על ההוא ספור בלבד קאתי, תיפח רוחיה - ומי שאומר שהסיפור הזה של התורה בא להראות

על גרמיה נפק בלבד - לא להראות על עצמו בלבד יצא, אלא לאחזאה על ההוא בללא עלאה דאורייתא בלא נפק - רק להראות על הכלל העליון של כל התורה כולה יצא, ללמד שכל התורה היא סודות ורזים עליונים, ואינה רק דינים והלכות^{טו}.

נתבאר שהיכן שיש בתורה מקרא היוצא מן הכלל, כלומר שאין בו שום הוראת דין למעשה, בוודאי שבא להורות על סודות עליונים. עתה בא רבי אלעזר לבאר את הפסוק 'ותנה התיבה על הרי אררט', שהוא גם כן מקרא שיצא מן הכלל, ויש בו סודות עליונים, ובא ללמד על כל התורה כולה.

וממשיך רבי אלעזר ואמר, בגזון האי דקתיב - כמו זה שכתוב, (שם) 'ותנה התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט', ודאי האי קרא מבללא דאורייתא נפק, ואתי בספור דעלמא - ודאי המקרא הזה יצא מן הכלל שבתורה ובא לספר סיפור פשוט, ובוודאי יש בו סוד. כי הלא קשה^{טז} מאי אכפת לן אי שרי ביהאי

מקורות וציטוטים

הם סודות ורזים עליונים, כך בוודאי גם הסיפור הפשוט יש בו סוד.
יד. בעל הסולם.
טו. קריני אור.
טז. מתוך מדוש.

יג. רמ"ק ומקדש מלך. ביאור נוסף מוציע המקדש מלך: שכל התורה כולה מלאה סודות עליונים, ולכן כשיש בפסוק סיפור דברים, הרי הוא יצא מן הכלל, ועל זה אמר שלא בא ללמד על עצמו יצא, כלומר שלא בא רק ללמד סיפור פשוט, אלא על הכלל כולו יצא, שכמו שכל התורה כולה

דָּאֵי הָכִי לָאוּ אִיהִי אֹרְיִיתָא עֲלָאָה אֹרְיִיתָא דְקָשׁוּט, אֲלָא וְדָאֵי אֹרְיִיתָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אִיהִי אֹרְיִיתָא דְקָשׁוּט.
תָּא חֲזִי, מְלַךְ בְּשָׂר וְדָם לָאו יִקְרָא דִילִיָּהּ הוּא לְאִשְׁתֵּי מַלְּאָה

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

העליונה, היא תורת אמת^י, וכל דבריה רומזים על דברים עליונים.

רבי אלעזר מוסיף ואומר, שלא רק בפסוק 'ותנח התיבה' רבי טוד, אלא כל הסיפורים שיש בתורה, כולם באו ללמד איזה סוד².

תָּא חֲזִי - בא וראה, כי אפילו מְלַךְ בְּשָׂר וְדָם, לָאו יִקְרָא דִילִיָּהּ הוּא לְאִשְׁתֵּי מַלְּאָה

רק על הסיפור הפשוט, תצא רוחו וימות^י, מפני שמבזה כבוד התורה^י, **דָּאֵי הָכִי לָאו אִיהִי אֹרְיִיתָא עֲלָאָה אֹרְיִיתָא דְקָשׁוּט** - שהלא אם כן, אין היא התורה העליונה תורת אמת, וחלילה לומר כן, **אֲלָא וְדָאֵי אֹרְיִיתָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אִיהִי אֹרְיִיתָא דְקָשׁוּט** - רק בוודאי התורה הקדושה

מקורות וצייונים

ומפולפלים עוקרי הרים וטוחנן זה בזה בפילפולם בבית המדרש, עליהם נאמר 'ראיתי את ההרים וגו' רועשים' וכו' עיין שם. ואחר כך כתב: ובלי ספק כי החושבים כך אוילים הם כי לולי שהם חושבים בעיניהם די להם אותה החכמה הפשוטה שידעו בה וכבר הם חכמים לא היו נמנעים מליכנס מפנימיותה, ועל כיוצא בזה נאמר (שכו יב) 'ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסילו', ואם שלמה המלך ע"ה אשר עליו נאמר (מלכים א' ה"א) 'זיחכם מכל האדם' וכו' אמר בסוף ימיו בעת שחבר קהלת (כו ג) 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', ולא בדעתו כלל לחשוב שכבר נתחכם, אלא חשב שאפשר שלעתידי יתחכם כמו"ש 'אמרתי אחכמה' לעתידי ע"י היגיעה, ועכ"ל ראה אח"כ כי טעה בזה, וכמ"ש 'היא רחוקה ממני' ומה יעשו הפתאים היחושים אשר בזמנינו זה ביהותם חכמים שמחים בחלקם וששים בעבודתם והרי רז"ל חכמי התלמוד הגדולים והראשונים אמרו (שבת ק"ב) אין אנו אפי' כחמורו של ר' פנחס בן יאיר וכו', עד כאן לשונו. ואחרי זה כתב עוד שם: אמר עוד 'וכל הגבעות התקלקלו' כי 'הגבעות' הם הרה"ח הבהורים הנקראים 'גבעות' אצל בחי' 'ההרים' הנוכח, הנה הגבעות אלו נתקלקלו לגמרי כי בראות התלמידים הקטנים את הגדולים ההרים הרמים רודפים יזום ולילה אחרי הפשטים, ואינם עסוקים בחכמה הזאת, ואינם יודעים כי מריאתם ליכנס בה הם נמנעים מלהתעסק בה בנוכח, ועי"כ גבעות אלו נתקלקלו ולבם שורש פורה ראש ולענה ועתה בהם חלודת טיט רפשה לכפור בחכמת האמת, ואומרים שאין בתורה אלא פשטיה ולבושיה בלבד ע"ד הג"ל בפי' בהעלותך, ואין ספק כי לא יהיה להם חלק בעוה"ב כנוכר שם בוורה, וכבר נתבאר למעלה הסבה, כי תורת עוה"ב איננה כפשטה רק עד שם עוסקים ברזי התורה וסודותיה וזה שלא חר בה ולא טרח בעוה"ז מ"ע"ש לא יאכל בשבת ועליהם נאמר (ישעיה סה יג) 'הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו', עד כאן לשונו.

יח. רמ"ז להלן (ק"ב), עיי"ש.

יט. בעל הסולם.

כ. מקדש מלך.

י. ראה בהקדמת המהר"ח"ו לספר שער ההקדמות (הודפס גם בהקדמה לעץ חיים דף ב' ע"ב) שמעתיק את דברי הזוהר שלנו, וכתחילה מביא את נבואת ירמיהו הנביא באומרו (ירמיה ד כא - כו) 'עד מתי אֲנֶאְחָה גַם אֲשַׁמְעָה קוֹל שׁוֹפָר, בִּי אֲוִיל עַמִּי אוֹתִי לא יִדְעוּ בְּנִים סְקָלִים הִמָּה וְלֹא נְבוֹנִים הִמָּה הִמָּה לְהִרְעֵי וּלְהִיטִיב לֹא יִדְעוּ, רָאִיתִי אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה תָהוּ וְבָהוּ וְאֵל הַשְּׁמַיִם וְאִין אוֹרָם, רָאִיתִי הַקְּרִים וְהִנֵּה רַעֲשִׁים וְקָל הַגְּבֻעוֹת הַתְּקַלְקְלוּ, רָאִיתִי וְהִנֵּה אֵין הָאָדָם וְקָל עוֹף הַשְּׁמַיִם גָּדוּ, רָאִיתִי וְהִנֵּה הַפְּרָקֵל הַמְּדַבֵּר וְכָל עֲרִיו נִגְזָזוּ מִקְּפֵי ה' מִקְּפֵי תְרוּן אִפּוֹ, כִּי כֹה אָמַר ה' הַשְּׁמַיָּה תִּהְיֶה כָּל הָאָרֶץ וְכָלֶּה לֹא אֶעֱשֶׂה'. עד כאן. וכתב על זה המהר"ח"ו וזה לשונו: כי הנה עם בני ישראל נתחלקם לג' כחות, כת א' מותם עמי הארצות המון העם. כת ב' הם התלמידי חכמים העוסקים בפשטי התורה, כת ג' והיא בעלי חכמת האמת. והנה כנגד כת א' אמר 'כי אויל עמי אותי לא ידע', ירצה הם המון העם הנקראים 'עם' סתם וכו', וכנגד כת חכמי הפשט אותם אשר הם מואסים לעסוק בחכמת האמת הנקרא עץ החיים וחיי עולם ועוסקים בסיפורים הפשטים בפשוטן בלבד ואומרים שאין בתורה אלא הפשט בלבד ח"ו אשר הוא נקרא עץ הדעת טוב ורע כנ"ל עליהם אמרו 'חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו', כי בסבת היותם מואסים בעץ החיים אין הקב"ה עוור אותם, והם שונים בפשטי עץ הדעת טוב ורע, ומהפכים אותו לרע, ומטמאים את הסהור ויוסרים את המותר ופוסלים את הכשר ותקלות רבות יוצאות מתחת ידם בעוה"ב. עד כאן לשונו הקדוש בדילוג קצת. ועיין שם עוד שמאריך הרבה בענין זה, וכן מעתיק את דברי הזוהר שלנו, ואחר כך כתב עוד וזה לשונו: והנה בחכמי הפשט עצמם ב' בחינות, אם הכת שהם יראי ה' ועוסקים בה לשם שמים, אלא שנשארו בתוך החשך מנועריהם ולא למדו סודות התורה ומתיארים לגעת בהם באמרום 'מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו', ומי עלה שמים וירד ויגידה לנו מה הם דויה וסודותיה, ועל כיוצא בזה 'ואל השמים ואין אורם', כי גם שהם נפשות חצובות מן השמים אין אורם עמהם ובמחשכים ישבו ומשם לא יצאו, ועוד יש כת אחרת והם קצת תלמידי חכמים חריפים

דְּהִדְיוּטָא, כִּל שְׁכָן לְמַכְתָּב לִיָּהּ, וְאִי סָלִיק בְּדַעְתָּךְ, דְּמַלְכָּא עֲלָאָה
 קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא הוּוּ לִיָּה מַלְיָן קְדִישִׁין לְמַכְתָּב וּלְמַעְבַּד
 מְנִיָּהּ אוּרְיָתָא, אֲלָא דְאִיהוּ כְּנִישׁ כִּל מַלְיָן דְּהִדְיוּטָיִן, כְּגוֹן מַלְיָן
 דְּעֵשׂוֹ, מַלְיָן דְּהֶגֶר, מַלְיָן דְּלָבָן בְּיַעֲקֹב, מַלְיָן דְּאַתּוֹן, מַלְיָן דְּבַלְעָם,
 מַלְיָן דְּבָלָק, מַלְיָן דְּזַמְרִי, וְכְנִישׁ לְהוּ וְכִל שְׂאָר סְפוּרִין דְּכַתִּיבִין,
 וְעֵבִיד מְנִיָּהּ אוּרְיָתָא, אִי הָכִי אֲמַאי אֲקָרִי 'תּוֹרַת אֲמַת' (מלאכי ב
 ח), 'תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה', 'עֲדוּת יְהוָה נְאֻמָּנָה' (תהלים יט ח), 'פְּקוּדֵי יְהוָה
 יִשְׂרָאֵל', 'מִצְוֹת יְהוָה בְּרָה' (שם פסוק ט), 'יְרָאת יְהוָה טְהוֹרָה', 'מִשְׁפָּטֵי
 יְהוָה אֲמַת' (שם פסוק י), וְכַתִּיב (שם פסוק יא) 'הַנְּחַמְדִּים מְזַהֵב וּמְפֹז רֵב',
 אֲלִין אֵינֹן מַלְיָ דְּאוּרְיָתָא.

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

זמרי, וְכְנִישׁ לְהוּ וְכִל שְׂאָר סְפוּרִין דְּכַתִּיבִין
 - ואסף את כולם יחד עם כל שאר הסיפורים
 הכתובים בתורה, וְעֵבִיד מְנִיָּהּ אוּרְיָתָא -
 ועשה מהם את התורה, אם כך תעלה בדעתך,
 אִי הָכִי אֲמַאי אֲקָרִי - אם כן למה נקראת
 התורה 'תּוֹרַת אֲמַת' (מלאכי ב ו), 'תּוֹרַת יְהוָה
 תְּמִימָה', 'עֲדוּת יְהוָה נְאֻמָּנָה' (תהלים יט ח),
 'פְּקוּדֵי יְהוָה יִשְׂרָאֵל', 'מִצְוֹת יְהוָה בְּרָה'
 (שם פסוק ט), 'יְרָאת יְהוָה טְהוֹרָה', 'מִשְׁפָּטֵי
 יְהוָה אֲמַת' (שם פסוק י), וְכַתִּיב [-וכתוב] (שם
 פסוק יא) 'הַנְּחַמְדִּים מְזַהֵב וּמְפֹז רֵב', ומסיים
 הקושיא, אֲלִין אֵינֹן מַלְיָ דְּאוּרְיָתָא - כל
 אלו הם תארים וכינויים על דברי התורה^{כא}, ואם
 כן לא יתכן שנאמרו בתורה דברים שאינם
 לתכלית עליונה^{כב}.

דְּהִדְיוּטָא - מלך בשר ודם, אין זה לפי כבודו
 לדבר דיבורי הדיוטות, כִּל שְׁכָן לְמַכְתָּב לִיָּה
 - וכל שכן שאין לו לכתוב אותם, וְאִי סָלִיק
 בְּדַעְתָּךְ - ואם יעלה בדעתך, דְּמַלְכָּא עֲלָאָה
 קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא הוּוּ לִיָּה מַלְיָן
 קְדִישִׁין לְמַכְתָּב - שהמלך העליון הקדוש
 ברוך הוא, לא היה לו דברים קדושים לכתוב,
 וּלְמַעְבַּד מְנִיָּהּ אוּרְיָתָא - ולעשות מהם
 את התורה, אֲלָא דְאִיהוּ כְּנִישׁ כִּל מַלְיָן
 דְּהִדְיוּטָיִן - רק שהוא אסף את כל דברי
 ההדיוטות, כְּגוֹן מַלְיָן דְּעֵשׂוֹ - כמו דברי עשו,
 מַלְיָן דְּהֶגֶר - דברי הגר, מַלְיָן דְּלָבָן בְּיַעֲקֹב
 - דברי לבן עם יעקב, מַלְיָן דְּאַתּוֹן - דברי
 האתון של בלעם, מַלְיָן דְּבַלְעָם - דברי בלעם,
 מַלְיָן דְּבָלָק - דברי בלק, מַלְיָן דְּזַמְרִי - דברי

מקורות וצייונים

ובקצתם בלתי זה אלא פלוני מבצרה, ומארץ התימני, ובקצתם
 לא נזכר שם מקומו כלל, וכן בקצתם נזכר שם אביהם, ובאחרים
 ששם לבד, וכן האחרון נזכרה אשתו ולא באחרים. ועוד שינויים
 אחרים, שלענין הסיפור לא מעלין ולא מורידין, ולענין הסוד יש
 בו דברים מופלאים, כנודע מספרי מון האר"י זלה"ה. גם מעשה
 לבן עם יעקב בענין העקודים נקודים ובורודים, עיקר הכוונה
 שנכתב בתורה היא, להלביש באותו סיפור סודות נפלאים
 בהמצאת העולמות, כידוע לחכמי האמת. וסוף דבר, כל התורה
 כולה, הכתוב יגיד בתחתונים וירמז בעליונים, כידוע לבקיאם
 בחכמה. עד כאן לשונו.

כא. מקדש מלך.
 כב. וראה בשומר אמונים הקדמון (ויכוח ראשון) זה לשונו: מבואר
 אם כן, דהסיפור הכתוב בתורה, עם היות אשתו סיפור הוא
 אמיתי ואינו יוצא מידי פשוטו, מכל מקום אין כוונת השי"ת לכתוב
 דברי הימים בתורתו הקדושה חס וחלילה, אבל עצם הכוונה
 להלביש באותו סיפור איהו סוד מסודות המציאות. דרך משל,
 פרשת 'ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום' וגו' (בראשית לח לא
 והלאה), ודאי המעשה שהיה כך היה, אבל נכתב בתורה להלביש
 בו סודות עולם התורה. ולהיות עצם הכוונה היא הסודות, לכן
 בא הסיפור בפרטים שונים, כגון שבקצתם נאמר ושם עירו,

**אָלֶּא וְדַאי אַורֵייתָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אִיהוּ אַורֵייתָא דְקָשׁוּט,
 'תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה', וְכֹל מִלָּה וּמִלָּה אַתֵּינָא לְאַחֲזָאָה
 מִלֵּין עֲלָאין, דְּהִתְהוּא מִלָּה דְּהִתְהוּא סְפוּר לָאו לְאַחֲזָאָה עַל גְּרַמְיָה
 בְּלִבְר קָא אַתֵּינָא, אָלֶּא לְאַחֲזָאָה עַל הִתְהוּא בְּלִבְרָא קָאֲתִי,
 בְּמָה דְאַוּקִימָנָא.**

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

ותיבה באה להראות דברים עליונים, ומוסיף עוד,
**דְּהִתְהוּא מִלָּה דְּהִתְהוּא סְפוּר לָאו לְאַחֲזָאָה עַל
 גְּרַמְיָה בְּלִבְד קָא אַתֵּינָא** - שסוד זה שבאותו
 סיפור, לא בא להראות על עצמו בלבד, אלא
לְאַחֲזָאָה עַל הִתְהוּא כֹּלָא קָאֲתִי - אלא
 להראות על כל התורה כולה בא, להורות
 שטמונים בה סודות עילאים, **בְּמָה דְאַוּקִימָנָא** -
 כמו שביארנו לעיל.^{כז}

סיכום הקושיא: מכל הפסוקים שהובאו רואים שדברי
 התורה הם יקרים וחשובים, ואם כן למה נכתבו כל
 הסיפורים שבתורה, אלא בוודאי כולם באו ללמד איזה
 סוד.^{כז}

**אָלֶּא וְדַאי אַורֵייתָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אִיהוּ
 אַורֵייתָא דְקָשׁוּט** - אלא בוודאי התורה
 הקדושה העליונה היא תורת אמת, וכמו שכתוב
**'תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה', וְכֹל מִלָּה וּמִלָּה
 אַתֵּינָא לְאַחֲזָאָה מִלֵּין** - עֲלָאין - וכל תיבה

מקורות וציטוטים

וכו', רחל' וכו'. ונמצא נכתבו המעשים כדי ללמוד גם מהמעשה
 המדה התלויה בה. וכן כתיב מעשה בלעם ואתון שלו, כדי להראות
 מעשה מגונה של אותו הרשע להרחיק מן מעשיו כמאמר חכמינו
 ז"ל (אבות ה' כ) מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו וכו',
 הדיינו ליקרב עצמו למדת אברהם ולרחק עצמו ממדת בלעם הרשע.
 נמצא זה שהתורה נאמרה בסיפורי מעשיות כדי שגם מן המעשה
 נלמד המדה אבל באמת ישנו בה סודות נעלמות עד אין סוף. וכן
 אפילו שאר התורה שנאמרה בה המצוה בפירוש יש בה סודות
 נעלמות. וזהו כל דבר שהיה בכלל, הדיינו התורה שהוא הכלל מן
 העולמות. ויצא מן הכלל, להכתב בסיפור מעשה. ללמוד, הדיינו
 ללמוד גם מן המעשה עצמה המדה המבואר בה. וזה לא ללמוד על
 עצמו יצא וכו', כלומר לא בהתורה אשר נכתבה בסיפור וכו' יש בה
 סודות וכו', אלא גם בהתורה אשר מבואר המצוה בה באר היטב יש
 בה סודות וכו', וזהו אלא ללמוד על הכלל כולו יצא. וזה מבואר קצת
 בוהר הקדוש, עד כאן לשונו, ועיי"ש עוד מדוע משנה תורה לא
 נכתבה בסיפור מעשה.
כז. מקדש מלך.
כח. דרפוס וילנא נוסף בסוגריים: 'אחרנין'.
כה. מקדש מלך. וראה לקמן דף קנב. שמדבר ש הוהר מאותו
 ענין שמדבר כאן, עיין שם ותורה נחת.

ובספר עמק המלך (ש"ה פמ"ו) כתב: כל ימי בחרותי בעוד הייתי רך
 בשנים הייתי מתמיה עד מאוד על הסיפורים של התורה, במילין
 וסיפורין הדידויות, מילין דעשו ולבן, ובפרט פרשת 'ואלה המלכים
 אשר מלכו בארץ אדום', למה לו להקב"ה למנות מלכי אדום, ולפי
 פשוטו אין להם צורך כלל בתורתנו הקדושה, והייתי מצטער על
 זה זמן רב, ולא היה לי נחמה ותשובה נכונה מהכמי דורינו
 ששאלתם על זה, עד שהאר"י י"י את עיני בחסדו הגדול על ידי
 ספרי מורנו ורבונו האר"י זלה"ה עיר וקדיש מן שמיא נחית,
 הפותחים עיני העיוורין, לעיין ולהבין בהמעין הגדול, הנובע ממקור
 החכמה, הוא ספר הוהר שחבר בוצינא קדישא מורנו ורבונו הרשב"י
 עליו השלום, קודש הקדשים וכו', עד כאן לשונו.
 וראה עוד בקדושת לוי (פרשת דברים) זה לשונו: התורה הקדושה יש
 בה פנימיות סודות נעלמות ומה שנאמרה התורה בסיפורי מעשיות
 מעשה אברהם, מעשה יצחק, מעשה יעקב עם לבן, מעשה אמהות,
 מעשה בלעם ואתון שלו, באמת יש בהם סודות נעלמות פנימיות,
 רק שמגוף התורה שמבואר במעשה גם כן ילמדו ממנה מדות טובות,
 הדיינו מעשה אברהם ללמוד לעשות חסד מאברהם, מעשה יעקב
 להראות צדקתו יש יעקב, מעשה אמהות להראות וללמוד צדקת
 האמהות צדקת רחל אשר עדיין זה הזכות קיים לנו שהנניסה צרתה
 וכו', כמבואר ברבותינו ז"ל שעל זה נאמר (ירמיה לא יד') 'קול ברמה



**נפשי צמאה לדעת
 כל רז סודך**

וזהו הקדוש המבואר < עם פירוש 'הכתר והכבוד'

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

